



22.2.2016

Dnro 69/10.02.00/2015

Ympäristöministeriö

PL 35

00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: Kainuun tuulivoimamaakuntakaavaa koskevat valitukset - vastinepyyntö, Dnro YM7/5222/2015

Asia: Vastine Kainuun tuulivoimamaakuntakaavaa koskeviin valitukseen (maakuntavaltuuston päätös 30.11.2015 § 16)

Vastineen antaja:

Kainuun liitto / Kainuun maakuntahallitus
Kauppakatu 1
87100 Kajaani

Valittajat:

Maakuntavaltuuston hyväksymispäätöksestä ovat valittaneet:

1. Kainuun luonnonsuojelupiiri ry
2. Paavo Keränen ja Pirjo Keränen

Kainuun luonnonsuojelupiiri ry:n valituksen sisältö:

Valituksessa (20.1.2016) on vaadittu Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan palauttamista uuteen valmisteluun. Lisäksi valituksessa on pyydetty vapautusta mahdollisesta valitusmaksusta.

Vaatimustaan valittaja on perustellut muun muassa seuraavasti:

Valittaja on valituksessaan todennut, että Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan valmisteluvaiheen luontoselvitykset ovat olleet puutteelliset erityisesti uhanalai-

sen lajiston sekä Natura-alueiden läheisyyden huomioimisen osalta. Valittaja on viitannut Kainuun ELY-keskuksen lausuntoon Piiparinmäen tuulivoimapuiston osayleiskaavaehdotuksesta (17.8.2015) sekä Luonnonvarakeskuksen lausuntoon Murtomäen tuulivoimahankkeen osayleiskaavaluonnoksesta (2.3.2015) ja todennut, että lausuntoja ei ole riittävästi huomioitu Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan hyväksymispäätöksessä. Valittaja on kiinnittänyt erityisesti huomiota Murtomäen (tv 5, Kajaani), Piiparinmäki-Kokkosuon (tv 4, Kajaani), Lamankangas-Valkeiskankaan (tv 13, Sotkamo), Teerivaaran (tv 8, Paltamo) sekä Kivivaara-Peuravaaran (tv 3, Hyrynsalmi, Suomussalmi) tuulivoimaloiden alueiden vaikutusten arvioinnin riittämättömyyteen. Valitus koskee erityisesti suteen, ahmaan, metsäpeuraan, metsähanheen, petolintuihin (mm. sääkseen ja maakotkaan) sekä virkistyskäyttöön, ekologiseen verkostoon ja maisemaan kohdistuvien vaikutusten arviointia edellä mainittujen tuulivoimaloiden alueiden osalta.

Valittaja on valituksessaan todennut, että Murtomäen (tv 5, Kajaani) alue on tärkeä suden ja ahman lisääntymisalue, ja että se on myös metsähanhen kannalta tärkeä alue. Valittaja on tuonut valituksessaan esille, että Talaskankaan Natura-alue sijaitsee lähimmillään noin 0,5 kilometrin etäisyydellä Murtomäen tuulivoimaloiden alueesta (tv 5, Kajaani).

Valittajan mukaan Murtomäen (tv 5, Kajaani) ja Lamankangas-Valkeiskankaan (tv 13, Sotkamo) tuulivoimaloiden alueet ovat virkistystyksen kannalta merkittäviä ja keskeisiä alueita. Murtomäen osalta valittaja on valituksessaan todennut, että vaikutuksia virkistyskäyttöön ei ole arvioitu ja alueen tärkein vetovoimatekijä, erämaisuus, tulee kärsimään suuresti tuulivoimatuotannosta.

Valittaja on valituksessaan todennut, että Piiparinmäki-Kokkosuon (tv 4, Kajaani) alue on tärkeä suden ja metsäpeuran lisääntymisalueena, ja että Lamankangas-Valkeiskankaan (tv 13, Sokamo) alue on suden keskeinen esiintymisalue. Valittajan mukaan Lamankangas-Valkeiskankaan alueella sijaitsee aktiivinen sääksireviiri ja -pesimäalue sekä sen läheisyydessä lisäksi sääksen ja maakotkan reviiri.

Valittajan mukaan valituksessa mainitut eteläisen Kajaanin ja Sotkamon alueet (Murtomäki tv 5, Piiparinmäki-Kokkosuo tv 4 ja Lamankangas-Valkeiskangas tv 13) ovat osa lajiston leviämisen kannalta tärkeää ekologista vyöhykettä, jota suunniteltu tuulivoimarakentaminen tulisi pirstomaan ja vaikeuttamaan olennaisesti erämaisuuutta vaativien lajien (susi, ahma, metsäpeura) menestymistä. Tuulivoimarakentaminen lisäisi liikennettä, tiestön rakentamisen tarvetta ja hävittäisi

alueen erämaisen luonteen. Valittajan mukaan valituksessa mainituilla eteläisen Kajaanin ja Sotkamon alueilla tuulivoimatuotanto on lisäksi uhka alueen petolintunustolle.

Valittaja on valituksessaan todennut, että Teerivaaran (tv 8, Paltamo) ja Kivivaara-Peuravaaran (tv 3, Hyrynsalmi, Suomussalmi) alueella tuulivoiman haitallinen vaikutus pesiviin sääksiin ja muihin petolintuihin tulee todennäköisesti olemaan lievää suurempi, mikäli tuulivoimapuisto toteutetaan alkuperäisin suunnitelmin. Valittajan mukaan Teerivaaran tuulivoimaloiden alueen haittavaikutus alueen läpi muuttaviin lintuihin on arvioitua suurempi ja vaatii lisäselvityksiä.

Valittaja on todennut valituksessaan, että Kivivaara-Peuravaaran (tv 3, Hyrynsalmi, Suomussalmi) sekä Teerivaaran (tv 8, Paltamo) tuulivoimaloiden alueiden maisemallinen haittavaikutus on suuri. Valittaja on tuonut esille perusteluna Teerivaaran osalta, että Manamansalo on valittu kansallisesti merkittäväksi maisema-alueeksi.

Valittaja on huolissaan sääksen riittävän suojelutason huomioinnista Teerivaaran (tv 8, Paltamo) ja Kivivaara-Peuravaaran (tv 3, Hyrynsalmi, Suomussalmi) kohteissa, joissa on sääksenpesä joko suunnitellulla alueella tai aivan sen lähituntumassa. Valittaja on viitannut Sääksisäätiön suositukseen, jonka mukaan asutun sääksenpesän ja rakennettavan tuulivoimalan väliseksi minimietäisyydeksi suositellaan 2000 metriä sekä tapaukseen Pohjanmaalla, jossa kaavarajauksia muutettiin merikotkan pesinnän vuoksi.

Valittaja on pyytänyt valituksessaan vapautusta mahdollisesta valitusmaksusta yleishyödyllisen työnsä vuoksi.

Kainuun liiton vastine Kainuun luonnonsuojelupiiri ry:n valitukseen:

Kainuun liitto katsoo, että ympäristöministeriöön 20.1.2016 saapuneeksi kirjattu valitus (Kainuun luonnonsuojelupiiri ry) on saapunut maakuntakaavan hyväksymispäätöksestä säädetyn, valitusosoituksessa ilmoitetun ja kuulutetun valitusajan päättymisen jälkeen, joten sitä ei olisi tullut ottaa ympäristöministeriössä käsiteltäväksi.

Valitusasiakirjoihin viitaten Kainuun liitto toteaa, että tuulivoimamaakuntakaavan valmistelu perustuu riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin koko siltä alueelta, jolla kaavalla on arvioitu olevan olennaisia vaikutuksia sekä selvitetty kaavan vaiku-

tukset ottaen huomioon tuulivoimamaakuntakaavan luonne yleispiirteisenä suunnitelmana ja sen asema suunnittelujärjestelmässä. Tuulivoimaloiden alueiden rajauksessa on otettu huomioon Natura 2000 verkosto siten, että tuulivoimaloiden alueet eivät sijaitse verkostoon kuuluvilla alueilla eivätkä välittömästi niihin rajoitettuvina. Kaavan valmistelun yhteydessä on arvioitu kaavan vaikutukset Natura 2000 verkoston alueisiin sekä annettu yksityiskohtaisempaa suunnittelua velvoittava kaavamääräys, joka turvaa luontoarvojen säilymisen Natura 2000 verkoston alueilla.

Lamankangas–Valkeiskangas (tv 13, Sotkamo) aluetta lukuun ottamatta kaikista valituksessa mainituista tuulivoimaloiden alueista on ollut käytettävissä maakuntakaavataso selvitysten ohella yleiskaavoitukseen tai YVA-menettelyyn liittyvät luontoselvitykset, jotka ovat tarkastelutasoltaan yksityiskohtaisempia, kuin tavanomaiset maakuntakaavoituksen edellyttämät selvitykset. Uhanalaisia lajeja koskevia luontoselvityksiä on täydennetty erityisesti niiden ajankohtaisuuden varmistamiseksi erillisillä lausunnoilla ja aineistoilla, joita on pyydetty Luonnonvarakeskukselta (maasuurpedot, metsäpeura ja hirvieläimet), Luonnontieteelliseltä keskusmuseolta (petolintujen reviirit) ja Metsähallitukselta (petolintujen reviirit). Kainuun ekologisia käytäviä koskevia tietoja on saatu Suomen ympäristökeskukselta.

Käytettävissä oleva aineisto on otettu huomioon kaavaratkaisussa, tuulivoimaloiden alueiden rajauksissa ja maakuntakaavamääräyksissä. Suurten petolintujen mm. kalasääksen esiintyminen on osaltaan vaikuttanut yhden kaavaluonnoksessa osoitetun tuulivoimaloiden alueen (Isovaara-Illevara) poistumiseen hyväksytystä kaavasta sekä rajausmuutoksiin viidellä tuulivoimaloiden alueella mukaan lukien valituksessa mainitut Lamankangas-Valkeiskangas (Sotkamo), Teerivaara (Paltamo) sekä Kivivaara-Peuravaara (Hyrynsalmi, Suomussalmi). Suunnittelmääräyksellä veloitetaan yksityiskohtaisessa suunnittelussa ottamaan huomioon suurten petolintujen esiintyminen Lamankangas-Valkeiskangas ja Kivivaara-Peuravaara tuulivoimaloiden alueilla. Maakuntakaavamääräykset ja linnustoa koskevan aineiston perusteella tehdyt tuulivoimaloiden alueen rajausmuutokset on katsottu riittävästi turvaavan sääksen suotuisa suojelutaso Teerivaaran alueella.

Tuulivoimaloiden alueita ei ole osoitettu em. aineiston perusteella tiedossa oleville maasuurpetojen pesimäalueille. Valituksessa mainittuja tuulivoimaloiden alueita, jotka sijaitsevat suurpetojen esiintymisalueella koskee maakuntakaavan

suunnittelumääräys, jolla veloitetaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa otamaan huomioon luontoarvot ja LSL 49 § 1. mom. mukaisesti luontodirektiivin liitteen IV (a) lajit, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen on kielletty.

Maakuntakaavan valmistelun eri vaiheissa on pyydetty lausuntoja mm. Kainuun ELY-keskukselta, Luonnonvarakeskukselta ja Kainuun luonnonsuojelupiiri ry:ltä. Maakuntakaavaa koskevien lausuntojen huomioon ottaminen on esitetty maakuntakaava-asiakirjoissa. Meneillään oleviin yleiskaavahankkeisiin liittyvät viranomaisten antamat lausunnot on otettu huomioon maakuntakaavan valmistelussa, mikäli ne ovat tulleet Kainuun liiton tietoon ja niillä on katsottu olevan vaikutusta maakuntakaavan valmisteluun. Yleiskaavahankkeista annettujen lausuntojen perusteella on maakuntakaavan laatimista varten pyydetty ja kaavan valmistelussa huomioon otettu yllä mainitut erillislausunnot Luonnonvarakeskukselta (maasuurpedot, metsäpeura ja hirvieläimet), Luonnontieteelliseltä keskusmuseolta (petolintujen reviirit) ja Metsähallitukselta (petolintujen reviirit). Lisäksi on järjestetty Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan linnustovaikutusten arvioimiseksi erillinen neuvottelu, johon on kutsuttuna osallistunut asiantuntija Kainuun lintutieteellinen yhdistys ry:stä.

Kainuun liitto toteaa, että valituksessa mainitulla Lamankangas-Valkeiskankaan (tv 13, Sotkamo) alueella ei ole tiedossa olevia seudullisesti merkittäviä virkistysarvoja.

Kainuun liitto katsoo, että ottaen huomioon vaihemaakuntakaavan luonne yleispiirteisenä suunnitelmana ja vaihemaakuntakaavan suunnittelumääräykset, voidaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tuulivoimaloiden määrällä, sijoittelulla ja muulla suunnittelulla, esim. tarkempi vaikutusten arviointi, huomioida riittävällä tavalla valituksessa esille tuodut näkökohdat uhanalaisen lajiston ja Natura -alueiden luontoarvojen turvaamisen osalta.

Kainuun liitto vaatii, että Kainuun luonnonsuojelupiiri ry:n vaatimus asian palauttamisesta uuteen valmisteluun tulee jättää käsittelemättä, koska ympäristöministeriön toimivaltaan ei kuulu maakuntakaavan palauttaminen uudelleen käsiteltäväksi. Kaavan hyväksymisen ja vahvistettavaksi saattamisen aikaan voimassa olleessa maankäyttö- ja rakennuslain 31 §:ssä on säädetty maakuntakaavan hyväksymisestä ja vahvistamisesta. Asianomaisen ministeriön on jätettävä kaava kokonaan tai osittain vahvistamatta, jollei kaava täytä sille 28 §:ssä asetettuja si-

sältövaatimuksia tai jos päätös muutoin on lainvastainen. Muussa tapauksessa päätös on vahvistettava.

Edellä mainitun perusteella Kainuun liitto toteaa, että Kainuun luonnonsuojelupiiri ry ei ole esittänyt valituksessaan sellaisia perusteita, joiden vuoksi Kainuun tuulivoimamaakuntakaava tai osa siitä on jätettävä vahvistamatta.

Paavo Keräsen ja Pirjo Keräsen valituksen sisältö:

Valitus koostuu hallintovalituksesta (saapunut ympäristöministeriöön 20.1.2016) sekä sen lisäselvityksistä, joista yksi on nimetty hallintovalitukseksi (saapunut ympäristöministeriöön 1.2.2016).

Valituksessa vaaditaan, että vaihemaakuntakaavasta on poistettava Lumivaaran (tv 2) tuulivoimaloiden alue. Sen lisäksi hallintovalitukseksi nimetyssä lisäselvityksessä (1.2.2016) todetaan, että muihinkin tuulivoimalahankkeisiin tulee suhtautua kriittisesti ja tehdä lisäselvityksiä.

Vaatimustaan valittajat perustelevat muun muassa seuraavasti:

Valittajat, joiden tila sijaitsee Lumivaaran (tv 2 Hyrynsalmi) alueen rajanaapurina, ovat valituksessaan todenneet, että heitä ei ole kuultu Lumivaaran tuulivoimaloiden alueen suunnittelussa ja päätöksenteossa. Lisäksi valittajat ovat todenneet, että Kainuun liitto on käyttänyt tuulivoimamaakuntakaavan suunnittelussa Lumivaaran hanketoimijoiden tuottamia aineistoja. Valittajat ovat todenneet, että Kainuun liiton lausuntojen mukaan maakuntakaavoituksen selvityksissä Lumivaaran alue on arvioitu heikosti soveltuvaksi. Valittajien mukaan Kainuu on jo nyt omavarainen energiantuotannossa. Lisäksi valittajat ovat kysyneet valituksessaan, onko tarkoituksenmukaista tuhota koko Hyrynsalmi, kun tuulivoimatuotantoa suunnitellaan neljässä eri paikassa Hyrynsalmelle. Valittajat ovat valituksessaan todenneet, että alue on Kainuun korkeinta, luonnonarvioiltaan ja lajistoltaan erittäin rikkasta aluetta (esim. purolaakasammal ja sinipyrstö). Valittajat ovat perustelleet vaatimustaan myös meluhaitoilla, kun pienelle 880 ha alueelle suunnitellaan 17 tuulivoimalaa. Valittajat ovat todenneet, että eri tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu.

Valittajat ovat lisäksi liittäneet vaatimuksensa perusteluksi kaikki Kainuun liittoon lähettämänsä mielipiteet, valitukset ja oikaisuvaatimukset.

Lisäselvityksenä valittajat ovat edellä esitettyjen perustelujen lisäksi todenneet, että Kioton lisäpöytäkirjan perusteella Suomen ja Euroopan yhteisön kanssa sovitut tavoitteet uusiutuvan energian rakentamisessa vuoteen 2020 mennessä olivat jo vuonna 2014 toteutuneet, eikä tuulivoimarakentamiselle näin ollen ole kiirettä Suomessa. Valittajat ovat todenneet, että Suomessa on tullut esille huolestuttavaa tietoa jo rakennettujen tuulivoimaloiden aiheuttamista ympäristö- ja terveyshaitoista ja asukkaat ovat joutuneet muuttamaan pois tuulivoimaloiden lähialueelta melu- ja terveysvaikutusten takia. Valittajat ovat tuoneet esille, että Suomeen rakennettavien suurten tuulivoimaloiden vaikutuksista mm. matalataajuiseen meluun on olemassa hyvin vähän tutkittua tietoa.

Yksityiskohtaisemmin valittajat ovat perustelleet vaatimustaan lisäselvityksessä mm. toteamalla, että Kainuun maakuntavaltuustolla ei ole ollut Kainuun tuulivoimamaakuntakaavaa käsitellessään oikeaa, puolueetonta selvitystä paikallisista olosuhteista (mm. vaikutuksista luontoon, maisemaan, hiljaisiin alueisiin ja virkistyskäyttöön sekä meluvaikutusten arviointiin), vaan selvitykset on laadittu hankevastaavien toimesta tarkoitushakuisesti, ottamatta huomioon paikallisten asukkaiden tietämystä ja kokemusta. Valittajien mukaan heidän lähettämiin muistutuksiin koskien erityisesti mm. alueen luontoarvoja, linnustoa, eläimistöä, virkistyskäytön estymistä, jään lentämistä lavoista ja muinaismuistoja ei ole päätöksenteossa välitetty, tai ne on ohitettu ulkopuolisten konsulttien toimesta vähätellen.

Kainuun liiton vastine Paavo Keräsen ja Pirjo Keräsen valitukseen:

Kainuun liitto katsoo, että ympäristöministeriöön 20.1.2016 saapuneeksi kirjattu valitus (Paavo Keränen ja Pirjo Keränen) on saapunut maakuntakaavan hyväksymispäätöksestä säädetyn, valitusosoituksessa ilmoitetun ja kuulutetun valitusajan päättymisen jälkeen, joten sitä ei olisi tullut ottaa ympäristöministeriössä käsiteltäväksi.

Valitusasiakirjoihin viitaten Kainuun liitto toteaa, että tuulivoimamaakuntakaava-prosessiin liittyvä osallistumisen järjestäminen on toteutettu maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä asetuksessa säädetyn mukaisesti. Valitusasiakirjoistakin käy ilmi, että valittajan kanssa on lisäksi ollut puhelinkeskusteluja ja valittajalle on toimitettu maakuntakaava-asiakirjoja mm. vastaavat kaava-asiakirjat, joka maakuntavaltuusto on käsitellyt hyväksymispäätöksessään. Valituksen lisäselvityksessä ”Hallintovalitus” (saapunut ympäristöministeriöön 1.2.2016) esitetty maakuntakaavan vaikutusten arviointia käsittelevä teksti, joka valittajan mukaan pe-

rustuu maakuntakaavatekstiin, osoittaa, että lähteenä valituksen tekstissä on käytetty hyväksytyt maakuntakaavan vaikutusten arviointitekstin sijaan Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan luonnosasiakirjoja. Maakuntakaavan vaikutusten arviointi on täydentynyt ja siihen liittyvät johtopäätökset poikkeavat luonnosvaiheessa nähtävillä olleista ja valituksessa esille otetuista tekstikohdista koskien mm. maisemallisia vaikutuksia, Prokonin hankealueelle tehtyjä luontoselvityksiä ja hiljaisia alueita.

Valitusasiakirjoissa on viitattu Kainuun ELY-keskukselta saatuun ”Lausunnot ja mielipiteet” asiakirjaan (Liite 2), jossa esitetyssä Prokon Wind Energy Finland Oy:n hankkeeseen liittyvässä lausunnossa (YVA- ohjelman lausunto 17.4.2014) Kainuun liitto on todennut tuulivoimamaakuntakaavan täydennys selvityksen perusteella Hyrynsalmen Lumivaaran ”heikosti tuulivoiman tuotantoon soveltuvaksi alueeksi”. Valituksessa on jäänyt huomioimatta, että samaan hankkeeseen liittyvässä ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta antamassaan lausunnossa (2.12.2014) Kainuun liitto on todennut edellä mainitun maininnan virheelliseksi ja on ilmoittanut, että Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan täydennys selvityksen mukaan Lumivaaran alue on ”mahdollisesti sopiva seudullisesti merkittävään tuulivoimatuotantoon”. Edellä mainittu lausunnon korjaus on saatettu valittajille tiedoksi maakuntakaavaluonnoksen muistutusta koskevassa vastineessa.

Valitusasiakirjoihin liitettyjen, maakuntakaavan eri vaiheissa valittajien antamien mielipiteiden käsittely käy ilmi maakuntakaava-asiakirjoista. Maakuntahallituksen päätöksiä koskevat oikaisuvaatimukset maakuntahallitus on käsitellyt kuntalain edellyttämällä tavalla.

Tuulivoimamaakuntakaavan valmistelu perustuu riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin koko siltä alueelta, jolla kaavalla on arvioitu olevan olennaisia vaikutuksia. Kaavan vaikutukset, ml Lumivaaran alueelle suunnitteilla olevien kahden tuulivoimalahankkeen yhteisvaikutukset, on selvitetty ottaen huomioon tuulivoimamaakuntakaavan luonne yleispiirteisenä suunnitelmana ja sen asema suunnittelujärjestelmässä. Lumivaaran tuulivoimaloiden alueen osalta kaavaratkaisun perusteena ovat olleet käytettävissä mm. alueella valmisteltavana olevien tuulivoimalahankkeiden yleiskaavan valmisteluaineistot ja hankkeiden YVA -selostukset.

Kainuun liitto katsoo, että ottaen huomioon vaihemaakuntakaavan luonne yleispiirteisenä suunnitelmana ja vaihemaakuntakaavan suunnittelumääräykset, voidaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tuulivoimaloiden määrällä, sijoitte-

lulla ja muulla suunnittelulla, esim. tarkempi vaikutusten arviointi, huomioida riittäväällä tavalla valituksessa esille tuodut näkökohdat mm. melukysymysten ja luontoarvojen turvaamisen osalta.

Edellä mainitun perusteella Kainuun liitto toteaa, että Paavo Keränen ja Pirjo Keränen eivät ole esittäneet valituksessaan sellaisia perusteita, joiden vuoksi Kainuun tuulivoimamaakuntakaava tai osa siitä on jätettävä vahvistamatta.

Kainuun liitto vaatii, että Kainuun luonnonsuojelupiiri ry:n sekä Paavo Keränen ja Pirjo Keränen valitukset tulee hylätä perusteettomina.

KAINUUN MAAKUNTAHALLITUS

Timo Korhonen
maakuntahallituksen
puheenjohtaja

Pentti Malinen
maakuntajohtaja